

نوروز و دیگر جشن های باستانی فروردین ماه

دکتر محمدرضا بیگدلی

□ مقدمه

«روز ششم فروردین را نوروز خاصه می خوانند و پارسیان هند این روز را به نام «خرداد» سال جشن می گیرند و مانند پارسیان ایران مراسم ویژه‌ی مذهبی را برگزار می نمایند و روز تولد زرتشت را به یک دیگر شادباش می گویند».

۳- جشن فروردینگان

روز نوزدهم فروردین ماه نیز یکی از روزهای جشن ماه فروردین و ایام نوروز محسوب می شود. علت پیدایش و به پاداشتن این جشن، این است که نام روز با نام ماه، هر دو با هم مصادف شده است. به علاوه پارسیان کنونی مانند گذشتگان، پنج روز آخر سال را که به نام «پنجه» آخر سال و یا «پنجه فروردینگان» می خوانند و در این پنج روز که موسوم به روزهای «گهنبار - همس پت میدیم» (PATMIDIM) یا روزهای خیرات و مبرات است، با خواندن اورادی به نیکوکاران درود می فرستند. در کتاب **مینوخرد** در فصل ۵۷ پنجه آخر سال را به نام «فروردیان یا فروردگان» قید کرده است. ولی ابوریحان بیرونی هنگام برگزاری این جشن را در آخر سال دانسته و چنین می نویسد: «این عید ده روز طول می کشیده، آخرین پنج روز اسفند را نخستین روز فروردینگان و پنجه ده را دومین فروردینگان می گویند».

درباره‌ی اهمیت و مقام این جشن حکایت می کنند که خسرو نوشیروان در مدت اجرای مراسم ده روزه، روز جشن فروردینگان، سفیر امپراتوری روم را به حضور نپذیرفت، زیرا مشغول به جای آوردن مراسم این جشن بوده است.

پارسیان ایران پنج روز آخر اسفندماه را به نام «پنجه که» و پنج روز کیسه را به نام «پنجه مه» می خوانند که منظور از اسم اول یعنی که تر و کوچک تر و وجه تسمیه‌ی دومی یعنی مه تر و بزرگ تر است. پارسیان هندوستان این ده روز را به نام «موکتاد» (MOVKTADE) جشن می گیرند. در بعضی از کتابها و تقویمها، روز نوزدهم فروردین ماه، به نام نوروز خوارزم شاهی قید شده است. در هر حال این شرح جامعی از برخی از اعیاد و تاریخ پیدایش و وجه تسمیه و مراسم برگزاری آن از ادوار باستانی تاکنون بوده. ■

سلامم به باران و آینه باد

به دل های سرسبز و بی کینه باد

سلامم به نوروز و فصل بهار

به یاران امروز و دیرینه باد

شاهین شهر - محمد جواهری

اجرای مراسم جشن نوروز و گستردن خوان نوروزی در طول تاریخ بی نهایت باشکوه و جلال معمول می گشت و در برخی از برهه های تاریخ با وجود مخالفت هایی که می شد، مع هذا نتوانستند که این رسم و دیگر رسوم را که موجب وحدت و هویت ملی ایرانیان است از میان بردارند. سوای جشن نوروز، ایرانیان جشن هایی چون: جشن مهرگان، جشن بهمن و سده و... داشته اند که بنده در شماره های پیشین **ماهنامه‌ی حافظ** به آن ها اشاره نموده ام. اکنون به سه جشن دیگر به اختصار می پردازم.

۱- جشن ریپتون

در ایران باستان، روز سوم فروردین ماه یعنی روزی که «اردیبهشت» نام داشت، را به نام جشن «ریپتون» جشن می گرفتند و این جشن نیز بی نهایت بزرگ و با اهمیت و معروف بود. در این روز چنان که اکنون هم در میان پارسیان معمول است، در هنگام نیمروز یعنی وقت ظهر همه در پرستش گاه های خود گرد آمده در اجرای مراسم «پشت ریپتون» که توسط موبد به عمل می آید، شرکت جسته و اکنون هم می جویند. نماز هنگام ریپتون را که در مدت پنج ماه زمستان، یعنی از اول آبان ماه تا آخر اسفند ماه متروک شده بود، از نو آغاز کرده و می کنند و در این رسم سپاس یزدان مهربان را به جا آورده و از برای خود سعادت و تندرستی از خداوند یکتا می خواستند. این مراسم دینی را اکنون پارسیان ایران و هندوستان به جای می آورند.

۲- جشن خرداد و خرداد و فروردین

یکی دیگر از جشن های بزرگ که در ماه فروردین برگزار می شود و دارای جنبه‌ی مذهبی است، جشن خرداد و فروردین است که مصادف با روز تولد «شت زرتشت» می باشد و در نوشته ها و نامه های زبان پهلوی حوادث و جریانات تاریخی بسیاری را به این روز فرخنده نسبت می دهند که واقع شده است.

نام و نشان این جشن را مورخان به اختلاف بیان کرده اند که ما در این جا نظریه‌ی دو تن از مورخان بزرگ را که در این باره نوشته اند، در زیر می آوریم:

۱- «ابوریحان بیرونی»، در کتاب **آثارالباقیه** خود، درباره‌ی این جشن چنین می نویسد: «این جشن که روز ششم فروردین ماه برپا می دارند... به نام «نوروز کبیر» می خوانند».

۲- «گوشیار» درباره‌ی این جشن چنین اظهار عقیده نموده است: